

INFORMACINIS PRANEŠIMAS iš ES narkotikų stebėsenos agentūros Lisabonoje

2005 M. METINĖ ATASKAITA: NUSIKALTIMŲ IR KALĖJIMO KLAUSIMAI

Daugelyje ES šalių pranešama apie išaugusį narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimų skaičių

(11.24.2005 LISABONA) Esama duomenų, kad nuo praeitojo dešimtmečio pabaigos narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimų (nusikaltimų) skaičius išaugo daugelyje iš **25 ES valstybių narių ir Norvegijoje** – šiandien teigiama **ES narkotikų stebėsenos agentūros (EMCDDA) 2005 m. Metinėje ataskaitoje apie narkotikų problemą Europoje**, paskelbtoje Briuselyje ⁽¹⁾.

Agentūros teigimu, ši augimo tendencija 20 šalių 1998–2003 m. laikotarpiu ypač ryški **Estijoje ir Lenkijoje**, kur pranešimų apie narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimus skaičius išaugo atitinkamai dešimt ir tris kartus ⁽²⁾. Tačiau 2003 m. kai kuriose šalyse – **Belgijoje, Ispanijoje, Italijoje, Maltoje, Austrijoje ir Slovėnijoje** – pranešimų apie tokius nusikaltimus sumažėjo.

Su narkotikais susijęs nusikaltimas – plati sąvoka, kuri gali apimti įvairius nusikaltimus, teigia **EMCDDA**. Tai gali būti ir nusikaltimai, įvykdyti apsvaigus nuo narkotikų, nusikaltimai, kuriais siekiama finansuoti narkotikų vartojimą ir nusikaltimai, kurie įvykdomi nelegaliose narkotikų rinkose. Tačiau **Europos Sąjungoje** tik apie narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimus yra sukaupta nuoseklių duomenų, nors tų duomenų pateikimo būdai labai skyrėsi.

Daugelyje **ES valstybių narių** narkotikų vartojimas ar laikymas (asmeniniam vartojimui) sudaro didžiausią narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimų dalį – nuo 39 proc. **Lenkijoje** iki 87 proc. **Austrijoje ir JK**. Kita vertus, kai kuriose šalyse didžiausią tokių nusikaltimų skaičių sudaro prekyba narkotikais ar jų platinimas – 46 proc. **Liuksemburge** ir 91 proc. **Čekijos Respublikoje**.

Narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimai vis dažniau būna susiję su kokainu

Remiantis turimais duomenimis, su kokainu susijusių narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimų skaičius išaugo per 1998–2003 m. laikotarpį. Šis skaičius smarkiai skiriasi atskirose šalyse – nuo 1 proc. **Čekijos Respublikoje** ir **Lietuvoje** iki 32 proc. **Italijoje** (tik prekybos narkotikais nusikaltimai). Per šį laikotarpį tik **Vokietijoje** užfiksuotas su kokainu susijusių nusikaltimų skaičiaus sumažėjimas.

Kanapės ir toliau lieka vienu iš populiariausių narkotikų, su kuriuo siejami narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimai daugelyje **ES valstybių narių**, o su šia medžiaga susijusių įstatymų pažeidimų skaičius nuo 1998 m. išaugo **Vokietijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Lietuvoje, Liuksemburge, Maltoje ir Portugalijoje**. Tačiau tokių nusikaltimų nedaugėjo **Belgijoje, Čekijos Respublikoje, Nyderlanduose, Slovėnijoje, Švedijoje** ir **JK** bei sumažėjo **Italijoje** ir **Austrijoje**.

1998–2003 m. su heroinu susijusių nusikaltimų sumažėjo visose informaciją pateikusiose šalyse, išskyrus **Austriją** ir **JK**, kur jų padaugėjo.

Net trečdalis nuteistųjų leidosi narkotikus laisvės atėmimo vietose

Kaip nurodyta šiandieninėje ataskaitoje, naujausi skaičiavimai, kiek narkotikų susileidžiama laisvės atėmimo vietose, labai skiriasi – tai daro nuo 1 proc. iki 34 proc. nuteistųjų, priklausomai nuo tirtų nuteistųjų grupių. Kitaip tariant, ten, kur padėtis yra prasčiausia, vienas iš trijų nuteistųjų yra leidęsis narkotikus nelaisvėje. Dėl to labai svarbu taikyti žalos mažinimo priemones siekiant sustabdyti infekcinių ligų plitimą (pvz., ŽIV, hepatitą C).

Visose ES valstybėse narėse, Norvegijoje, Bulgarijoje ir Rumunijoje šiuo metu teikiama pagalba laisvės atėmimo vietose esantiems narkotikų vartotojams, nors paslaugų pobūdis ir galimybė jas gauti skiriasi. Ataskaitoje nurodoma, kad vis dažniau pripažįstama, jog „nuteistieji turi tokias pat teises į sveikatos priežiūros paslaugas kaip ir kiti gyventojai, įskaitant pagalbą narkotikų vartotojams ir jų gydymą“. Tarp paslaugų, kurios galėtų būti teikiamos, yra gydymo be vaistų programos, detoksikacinis gydymas, pakaitinis gydymas, konsultacijos ir švietimas.

Ataskaitoje teigiama, kad nuteistųjų gydymo medikamentais, ypač pakaitinio gydymo, galimybės vis dar yra ribotos. Kita vertus, **Ispanijoje** 82 proc. laisvės atėmimo vietose esančių opioidų vartotojų skiriamas pakaitinis gydymas. Šiuo metu apie tai, kad ženkliai pagerėjo tokio gydymolaisvės atėmimo vietose galimybės, yra informavusios **Prancūzija** (daugiausia gydymas buprenorfinu) ir **Airija**.

Vis dažniau vietoj įkalinimo šalys pasirenka gydymą

Daugeliui narkotikų vartotojų laisvės atėmimo vieta gali tapti „itin kenksminga vieta“, - teigiama šiandieninės **EMCDDA** ataskaitos specialiaame skyriuje, kur nagrinėjamos nusikaltusių narkotikų vartotojų laisvės atėmimo bausmės alternatyvos. Daugelyje **ES valstybių narių ir Norvegijoje** šiuo metu priimti įstatymai, numatantys įvairias alternatyvias bausmes, dėl kurių įkalinimas galėtų būti atidedamas, panaikinamas arba pakeičiamas ar papildomas šiomis bausmėmis (pvz., viešieji darbai, vairavimo draudimas, gydymas nuo narkotikų priklausomybės).

Didžiausią dėmesį skirdama gydymui kaip alternatyviai priemonei, Agentūra akcentuoja šiuo metu vyraujančią „visuotinę politinę nuomonę“ vietoj įkalinimo nusikaltėliams narkotikų vartotojams skirti gydymą. Ataskaitoje teigiama, kad daugelyje šalių laisvės atėmimo vietos yra perpildytos, tad skiriamas gydymas galėtų tapti ekonomiškai naudingesne bausme. Ši priemonė iš esmės taikoma nuo narkotikų priklausomiems narkotikų vartotojams, taip atspindint šiuo metu paplitusį šių asmenų įvairių vertinant juos kaip pacientus, turinčius išgydomų medicininių ir psichologinių-socialinių sveikatos sutrikimų.

Įstatymų leidėjai siūlo skirti alternatyvias gydymo priemones ypač pažeidžiamiesiems jauniems narkotikų vartotojams. Tačiau vis dar yra labai mažai gydymo programų, kurios būtų skirtos jaunų narkotikų vartotojų poreikiams užtikrinti. **Vokietija, Liuksemburgas, Vengrija, Austrija ir JK** yra tos kelios šalys, kurios skelbia apie pasirinktinai taikomas prevencines programas pirmą kartą nusikaltusiems asmenims (daugiausia kanapių vartotojams), siūlant jiems psichologinę pagalbą, mokymus ir konsultacijas.

„Taikant nusikaltusiems narkotikų vartotojams gydymą galima sumažinti nusikalstamumą ir kitas visuomenei kylančias grėsmes, taip pat padėti ir narkotikus vartojantiems asmenims pagerinti jų sveikatos būklę ir socialinę gerovę, teigia **EMCDDA direktorius Wolfgang Götz**. Tinkamos gydymo priemonės yra itin svarbios norint tai įgyvendinti. Tačiau siekiant sėkmingų rezultatų nemažesnę svarbą turi ir paties nusikaltėlio motyvacija“.

Naujajame 2005–2008 m. ES narkotikų veiksmų plane **valstybės narės** raginamos „vietoje įkalinimo veiksmingai panaudoti alternatyvias ir kurti naujas priemones tiems narkotikų vartotojams, kurie yra įvykdę su narkotikais susijusius nusikaltimus“.

Pastabos

Išsamesnės informacijos apie 2005 *metinę ataskaitą* ir visus susijusius leidinius ieškokite <http://annualreport.emcdda.eu.int>

(¹) Žr. 2005 m. Statistikos biuletenio DLO-1 lentelę (*2005 Statistical bulletin*). (²) Dėl 2000 m. Lenkijoje pasikeitusių įstatymų galėjo padaugėti pranešimų apie narkotikų kontrolės įstatymų pažeidimus šioje šalyje.